

1. OTURUM

AKRAN ZORBALIĞI NEDİR?

AMAÇ

- 1- Öğrencilerin akran zorbalığı kavramını ve akran zorbalığı türlerini tanıması
- 2- Öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin neler hissettiğini fark etmesi

KAZANIMLAR

- 1- Öğrenci akran zorbalığının ne olduğunu bilir.
- 2- Öğrenci akran zorbalığının türlerini fark edebilir.
- 3- Öğrenci akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin neler hissettiğini fark edebilir.

MATERYAL

Kâğıt, kalem, torba, Form-1-2.

YÖNTEM VE TEKNİK

Soru-cevap, tartışma, örnek olay

SÜRE

40 dakika

SÜREÇ

“Merhaba sevgili öğrenciler, bugün ‘Akran Zorbaliğı Nedir?’ etkinliğini uygulayacağız. Bu etkinlikte akran zorbalığı davranışını ve türlerini tanımayı amaçlıyoruz.”

“Sevgili öğrenciler bir davranışın zorbalık davranışı olabilmesi için bazı koşulları karşılaması gerekiyor. Bu özellikleri karşılayan davranışlarla günlük hayatta farklı şekillerde karşılaşabilmekteyiz. Şimdi sizlere bu davranışları daha iyi tanıyabilmeniz için bazı zorbalık davranışlarından söz etmek istiyorum.”

Uygulayıcı, Form-1’de yer alan akran zorbalığı ile ilgili bilgileri öğrencilerle paylaşır¹. (Uygulayıcı Form-1 bilgilerini etkileşimli tahtaya yansıtarak bilgi verebilir ya da her bir öğrenci için bir kopyasını dağıtabilir.) Akran zorbalığı hakkında öğrencilerden geribildirimler alınmasının ardından uygulayıcı Form-2’de yer alan senaryoları keserek bir torbaya yerleştirir ve aşağıdaki yönergeyi verir:

¹ Uzaktan eğitim sürecinde uygulayıcı formu ekrana yansıtarak öğrencilere formda yer alan bilgileri anlatır.

“Sevgili öğrenciler akran zorbalığı fiziksel, sözel, ilişkisel ve siber zorbalık şeklinde karşılaştığımız bir davranış türü olabilir. Şimdi gönüllü bir öğrencinin torbadan bir kâğıt çekmesini, kâğıtta yazılan davranışı okumasını ve bu davranış ile ilgili soruları cevaplamasını istiyorum?”

Öğrencilerin yaşantılarını yazdığı esnada uygulayıcı yazı tahtasını dört eşit parça şeklinde kalemle ayırır ve ayrılan bölümlerin üzerine zorbalık türlerini –sözel, fiziksel, ilişkisel/sosyal, siber- yazar. Tahta hâzır hale getirilir ve uygulayıcı tarafından öğrenciye aşağıdaki sorular yöneltilir:

- Bu davranış zorbalık davranışı mı?
- Bu davranış tahtadaki zorbalık türlerinden hangisine bir örnek olabilir?
- Bu davranış sana yapılıyorsa neler hissederdin?

Daha sonra uygulayıcı akran zorbalığı ile ilgili duygu ve düşüncelerini paylaşmak isteyen öğrencilerin olup olmadığını sorar, öğrencilerin paylaşımları sınıfta dinlenir ve etkinlik sonlandırılır. *(Uygulayıcı sınıfta öğrencinin ya da öğrencilerin zorbalığa maruz kaldığını fark ederse rehber öğretmen/psikolojik danışman ile iletişime geçerek öğrenciyi yönlendirir.)*

Soruların ardından aşağıdaki açıklama yapılarak etkinlik sonlandırılır:

“Sevgili öğrenciler bir davranışın zorbalık olabilmesi için Zorbalık = Zarar verici davranış + güç dengesizliği + gücün haksız kullanımı + (tipik olarak) tekrar + saldırgan tarafından açık bir hoşnutsuzluk + mağdur tarafından baskı altında olma hissini içeren özelliklerin görülmesi gerekir. Zorbalık sözel, fiziksel, ilişkisel/sosyal, siber davranış şeklinde ortaya çıkabilir. Ayrıca zorbalık davranışı özellikle zorbalığa maruz kalanların kendilerini güçsüz hissetmesine, incinmesine, üzülmeye neden olabilir. Bu tip bir olay ile karşılaştığınızda ‘(a) kendinizi güvende hissetmiyorsanız ortamdan uzaklaşın, (b) bir yetişkine bundan bahsedin, (c) kendiniz için karşı koyan pozisyonunda olun.’ tutumlarından birini uygulayın.”

² Uzaktan eğitim sürecinde uygulayıcı formu ana ekrana yansıtır, gönüllü öğrenciyi seçer, rastgele senaryolardan birini seçer ve gönüllü öğrenci uygulayıcıya formdaki soruları temel alarak cevaplarını yazar ve uygulayıcıya özel mesaj olarak gönderir. Uygulayıcı mesajı okuyarak öğrencilerle paylaşır.

FORM 1

AKRAN ZORBALIĞI FARKINDALIK PROGRAMI-
ÖĞRENCİ FORMU // AKRAN ZORBALIĞI**Akran Zorbaliğı**

Zorbaliğı nasıl tanımladığınız ve tanımlamadığınız çok pratik bir öneme sahiptir.

Zorbaliğı tanımlamak hangi davranışlara odaklanacağınız ve ne yapacağınız konusunda size yardımcı olacaktır.

Zorbalık konusunda net bir tutum sergileyebilmeniz için onun «ne olduğu» ve «ne olmadığı» konusunda bilgi sahibi olmalısınız.

Zorbalık = Zorbalık, zarar verici davranış + güç dengesizliği + gücün haksız kullanımı + (tipik olarak) tekrar + saldırgan tarafından açık bir hoşnutluk + mağdur tarafından baskı altında olma hissini içerir.

Akran Zorbaliğı

- Güçler arası dengesizlik vardır.
- Tekrarlanan, süreklilik gösteren davranışlardır.
- Kasıtlı yapılan davranışlardır.
- Fiziksel ve duygusal/sosyal yönlerden zarar verir.
- Güç, kontrol ya da maddi şeyler elde etmek gibi birçok amaç taşıyabilir.
- Fiziksel, duygusal/sosyal, siber, sözel türleri vardır.
- Sorun çözmek için çaba gösterilmez.
- Genellikle gizli de yapılabilir.

Akran zorbalığının fiziksel, sözel, ilişkisel ve siber zorbalık şeklinde dört türü vardır.

Fiziksel Zorbalık:

- Fiziksel güç içeren davranışları içeren akran zorbalığı türüdür. Vurmak, tokat atmak, dövmek, tekmelemek, itmek- çekmek, tırnaklamak, saçını çekmek, çelme takmak, tükürmek, eşyalara zorla el koymak, para ya da eşya çalmak, zorla bir şeyler ismarlatmak, defter ya da kitaplarını karalamak, eşyalarını izinsiz kullanmak fiziksel zorbalık örnekleridir.

Sözel Zorbalık

- Sözel ifadeler içeren akran zorbalığı türüdür. Küfür etmek, alay etmek, dalga geçmek, lakap takmak, bedensel özellikleriyle alay etmek (boyu, kilosu, saç vb.), dış görünüşüyle (giysi, gözlük) alay etmek, konuşma tarzı, aksanı veya ağzı (şivesi) ile dalga geçmek, aşağılamak, küçük düşürmek, hakaret etmek sözel zorbalık örnekleridir.

İlişkisel/Sosyal Zorbalık

- Sosyal ilişkilere zarar vermeyi hedefleyen davranışlardır. Bu akran zorbalığı türü hakkında dedikodu yapmak ve yaymak, asılsız söylentiler yaymak, sırlarını ortaya çıkarmak, arkadaş grubundan dışlamak, soyutlamak, yanına oturmasını istememek, toplum içinde utandırmak veya küçük düşürmek, jest ve mimikler ile istenmediğini hissettirmek, görmezden gelmek, küsmek, kıskandırmak, taklit etmek, kıs kıs gülmek, tehdit etmek, okul dışı aktivitelere dâhil etmemek gibi davranışları içerir.

Siber Zorbalık

- Siber zorbalık, bilgisayar, telefon gibi dijital teknolojiler kullanılarak yapılan akran zorbalığı türüdür. Sosyal medya, mesajlaşma ve oyun uygulamaları gibi platformlarda veya cep telefonu aracılığıyla yapılabilen, zorbalığa maruz kalanları korkutmayı, kızdırmayı veya utandırmayı amaçlayan, tekrarlayıcı davranışlardır. Örneğin; sosyal medyada birinin hakkında yalanlar yaymak veya özel videolarını ya da fotoğraflarını yayınlamak, mesajlaşırken incitici veya tehdit edici mesajlar göndermek, başka birinin adına hesaplar açarak diğer insanları kandırmak, onları bu hesapla tehdit etmek gibi davranışlar siber zorbalık davranışlarıdır.

FORM 2 AKRAN ZORBALIĞI FARKINDALIK PROGRAMI- ÖĞRENCİ FORMU // ÖRNEK SENARYOLAR

ÖRNEK SENORYALAR

Senaryo 1 : Bir grup erkek çocuk, önümüzdeki hafta sonu yapılacak bir kamp gezisi planını tartışmak için salonda oturuyorlar. Yıllardır zorbalığa maruz kalan Cezmi, salona girer ve gruba katılmaya çalışır. Cezmi kamp yapmaya gideceklerini biliyor ve onlarla gitmek istiyor. Ama davet edilmesi gerektiğini biliyor. Demirhan, Cezmi'ye bakar ve "Ne istiyorsun? Buradan uzaklaş!" der. Herkes bu duruma güler. Cezmi üzgün ve incinmiş gözükmetedir; başını öne eğip yürümeye devam eder.

Senaryo 2 : 11-C sınıfından Ece ve Seda isimdeki ikiz kardeşler okulun en popüler öğrencileridir. Teneffüs saatlerinde sınıf arkadaşları Pelin'i "Saçların güzel olmamış, sen çirkinsin, erkek gibisin!" gibi cümlelerle sürekli rahatsız etmektedirler. Sınıftaki diğer kız öğrenciler de zaman zaman bu duruma maruz kalmalarına rağmen Pelin hedef alındığında sessiz kalmayı veya Ece ve Seda'yı desteklemeyi tercih ediyorlar. Pelin ise böyle zamanlarda ağlıyor, kendisini yalnız hissediyor ve konuşacak birini bulamıyor.

Senaryo 3 : 10-F sınıfından Berk ve Buğra sınıflarına yeni gelen Serdar'a hoş geldin şakası yapmak istediler. Bu şakayı ise Serdar'ın sırasına bebek bisküvisi bırakarak yaptılar. Sınıf arkadaşları bu şakaya gülerken Serdar bu şaka yüzünden üzüldü. Serdar'ın ve sınıf arkadaşlarının tepkilerinden güç alan Berk ve Buğra bu bisküviyi her gün sıraya bırakmaya, Serdar'ın sırasına su dökmeye ve çantasını çöpe atmaya başladılar. Başlangıçtaki şakanın dozu artınca sınıf arkadaşları Serdar'a destek oldular. Berk ve Buğra'ya davranışlarının Serdar'ı üzdüğünü söylediler.

Senaryo 4 : Eser onuncu sınıf öğrencisidir. Eser sağlıklı beslenmeye özen göstermektedir. Öğle yemeklerinde dışarıdan yemek yerine evden getirdiği yemekleri yemeyi tercih etmektedir. Sınıf arkadaşları ise genellikle kantinden alışveriş yapmaktadır. Bu durumu gözlemleyen Ahmet ve Burak, Eser'in sağlıklı beslenmesine sinir olmakta ve onunla "yürüyen sağlık" şeklinde sürekli dalga geçmektedirler.

Senaryo 5 : Ali, 9. sınıf öğrencisidir ve okulun pansiyonunda kalmaktadır. Ali yemekhanede Bilal'in yemeklerini taşıyor, suyunu getirir, çayını getirir, Bilal'e ara öğünlerde çıkarılanlardan yiyecek hazırlar, odasını temizler ve Ali pansiyonda ağabeyi olduğu için bunları yaptığını söyler. Diğer arkadaşları Ali'yi uyarır ve bunu yapmak zorunda olmadığını söylerler. Ali bu davranışını bırakır. Bilal hemen Ali'nin odasını dağıtır, onu pansiyonda tehdit eder. Ali korkar ve eski yaptıklarını tekrar yapmaya başlar. Arkadaşları tekrar Ali'yi cesaretlendirip rehber öğretmen/psikolojik danışmanından yardım istemesi gerektiğini söylerler. Ali bu durumu rehber öğretmen/psikolojik danışmanına anlatır.

Senaryo 6 : Ayşe, 9. sınıfta eğitim görmektedir. Sınıftaki bir grup öğrenci tarafından izni olmadan videosu çekilmiş ve öğrenciler bu videoyu sosyal medya hesaplarından paylaşmışlardır. Ayşe, videosunu sosyal medyada gördüğünde çok şaşırılmış ve utanmıştır. Ayrıca aynı grupta bulunan öğrencilerin videoya yorum yaptıklarını fark etmiştir. Bu yorumları okuyan Ayşe kendisiyle alay edildiğini ve kendisine hakaret edildiğini görmüş ve buna çok üzülmüştür. Bu görüntüleri paylaşan grubun daha önce de elektronik posta adresini yine izinsiz olarak başka gruplarda paylaşan öğrenciler olduğunu öğrenmiştir.